

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT

Marilin Lõhmus

VIKIPEEDIA KASUTAMINE ÜLDHARIDUSKOOOLIDE ÕPPETÖÖS
ÕPETAJATE VAATES

Bakalaureusetöö

Juhendaja Riina Reinsalu, PhD

Tartu 2023

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Vikipeedia kui veebientsüklopeedia	6
1.1. Üldteave Vikipeedia keskkonna kohta	6
1.2. Vikipeedia kui žanr	8
2. Vikipeedia kasutus õppetöös	10
3. Uurimismeetod	14
4. Andmeanalüüs	17
4.1. Õpetajate kogemus Vikipeediat isiklikul otstarbel kasutades	17
4.2. Õpilaste omaalgatuslik Vikipeedia kasutamine õppetöös	21
4.3. Vikipeedia kasutamine õppetöös õpetajate algatusel	22
Kokkuvõte	28
Kirjandus	30
The Use of Wikipedia in General Education School Teaching from the Teachers' Perspective. Summary	35
Lisa. Intervjuukava	37

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrekselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud lähtudes Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Sissejuhatus

Vikipeedia¹ on vabalt kättesaadav ja muudetav veebientsüklopeedia, mis toetub ühiste teadmiste ja kogukondliku panuse põhimõttele. Sellest on saanud üks maailma kõige populaarsemaid veebilehti, millel on sadu miljoneid artikleid mitmes keeles. Vikipeedia on tuntud oma laia valiku teemade ja artiklite poolest, mis on kirjutatud avatud kogukonna poolt ning on vabalt kättesaadavad kõigile internetikasutajatele. Vikipeedia põhineb ideel, et teadmised peaksid olema kõigile kättesaadavad ja et teadmiste jagamine suurendab kogukonna üldist heaolu. Seetõttu koosneb Vikipeedia kogukond vabatahtlikest autoritest, kes kirjutavad, toimetavad ja haldavad artikleid ning tagavad nende kvaliteedi ja täpsuse.

Vikipeedia esindab žanrilt entsüklopeediat ning koosneb artiklitest, mida võib pidada alažanriteks. Entsüklopeediat saab ühest küljest vaadata kui informatsioonikogumit, mis kätkeb endas teavet erinevate teemade kohta (Clark jt 2009). Teisest küljest võib seda käsitleda ka kui tekstuaalset žanri, mis sisaldab kindlaid tunnuseid, nagu formaat, keel, struktuur ja kasutatud allikad (žanri kohta vt Bawarshi, Reiff 2010). Enamik entsüklopeediaid on koostatud ja kirjutatud ekspertide poolt, et tagada informatsiooni täpsus ja usaldusväarsus (Clark jt 2009). Vikipeedia tekstiloomes osalevad aga paljud inimesed, mistõttu on artiklite kvaliteet varieeruv ja neid kasutades peab olema hea infokirjaoskusega ehk oskama usaldusväärset infot ära tunda ja kasutada.

Vikipeedia on suurim veebis kättesaadav eestikeelse teabe allikas, ja kuna õpilaste teadlikkus Vikipeediast saab alguse koolist, on oluline uurida Vikipeedia õppeotstarbelist kasutust. Selle uurimistöo tulemused kõnelevad sellest, kuidas õpetajad Vikipeediat õppetöös kasutavad ja kuidas nad õpilastele seda edasi õpetavad. Õpetajad suunavad õpilasi allikaid kriitiliselt hindama ja infootsingut paremini tegema. Küll aga on varasemate uurimuste põhjal levinud õpetajate seas arvamus, et Vikipeedia pole usaldusväärne allikas ning õppetöös seda kasutada ei tohiks (Knight, Pryke 2012).

¹ Siin ja edaspidi ei mõelda Vikipeedia nime all üksnes eestikeelset versiooni, vaid kõiki selle konkreetse veebientsüklopeedia versioone.

Kuigi Vikipeedia õppeotstarbelist kasutust on maailmas laialdaselt uuritud, leidub siiani vähe andmeid Eesti kohta. Viimane Vikipeedia õppetöös kasutamist käsitlev projekt Eestis oli Ivo Kruusamäe ja Teele Vaalma uuring „Vikipeedia koolides“, mis viidi läbi aastatel 2010-2011, kuid selle uurimistulemusi pole avaldatud. Ülikooli õppetöös Vikipeedia artiklite kirjutamist on käsitletud 2019. aastal avaldatud artiklis „Üliõpilaste akadeemilise kirjaoskuse arendamine Vikipeedia ülesande kaudu“ (Reinsalu jt 2019). Seega puuduvad teaduspõhised andmed selle kohta, kuidas üldhariduskoolide õpetajad Vikipeediat õppetöös kasutavad, mistõttu on teema uurimine rakenduslingvistilisest vaatenurgast oluline.

Töö eesmärk on välja selgitada eestikeelse Vikipeedia kasutus hariduslikel eesmärkidel õpetajate vaatenurgast. Töö eesmärgist lähtuvalt esitasin järgmised uurimisküsimused:

1. Milline on õpetajate isiklik kasutuskogemus Vikipeediaga?
2. Mil viisil kasutavad õpetajate tähelepanekute põhjal õpilased Vikipeediat õppetöös omal algatusel?
3. Kuidas õpetajad on kasutanud või sooviksid kasutada Vikipeediat õppetöös?

Uurimaks õpetajate arusaamu Vikipeedia kasutamisest õppetöös, olen viinud läbi 3 fookusrühmaintervjuud 13 õpetajaga eri Eesti koolidest. Intervjueeritavad olid erinevate ainete õpetajad, kellest enamik on mingil määral Vikipeediat õppetöös kasutanud või käsitlenud. Intervjuude sisu analüüsin kvalitatiivsel sisuanalüüsi meetodil uurimisküsimuste kaupa.

Bakalaureusetöö jaguneb neljaks peatükiks. Esimeses peatükis, mis jaguneb kaheks alapeatükiks, tutvustan Vikipeediat kui veebientsüklopeediat. Esimeses alapeatükis kirjeldan Vikipeedia eesmärki ja arengut, teises alapeatükis räägin Vikipeedia artiklist kui žanrist. Töö teises peatükis käsitlen Vikipeedia kasutust õppetöös. Kolmandas peatükis annan ülevaate uurimistöö metoodikast ja neljandas peatükis analüüsin kogutud andmeid.

1. Vikipeedia kui veebientsüklopeedia

1.1. Üldteave Vikipeedia keskkonna kohta

Vikipeedia loomisega tutvustati uut ühisloome kontseptsiooni. 2001. aasta alguses algas esimese Vikipeedia loomine, mis oli ingliskeelne. Sellele järgnesid peagi saksa, katalaani ja jaapani keele versioonid ning 2001. aasta lõpuks oli Vikipeedia juba olemas 18 keeles. (Zupping, Noorma 2018: 278) Eesti Vikipeediat hakati koostama 2002. aastal ehk ingliskeelsest poolteist aastat hiljem. Eestikeelse Vikipeedia kõrval on hakatud koostama ka võrukeelset versiooni. 2023. aasta seisuga on veebientsüklopeedia vähemalt 322 keeles, neist 18 on esindatud enam kui miljoni artikliga. Eestikeelses Vikipeedias on praegu üle 235 000 artikli (vrd ingliskeelne Vikipeedia üle 6,6 miljoni artikliga). (Vikipeedia *s. a.*)

Vikipeedia eesmärk on muuta võimalikult palju objektiivset infot kõigile vabalt kasutatavaks. Kuna interneti otsingumootorid pakuvad Vikipeedia artikleid juba esimeste päringuvastuste hulgas (Laurent, Vickers 2009) ja artiklid on kõigile huvilistele tasuta kättesaadavad (Lorpes, Carriço 2008), on sellest saanud väärtuslik ja mõjukas infoallikas, eriti näiteks popkultuuri, geograafia ja ajaloo valdkonnas (Mesgari jt 2015). Kuna Vikipeedia mõjutab paljusid, on tähtis, et artiklid vastaksid kindlatele nõuetele:

- 1) neutraalsus – artikkel peab olema tasakaalustatud, kajastama erinevaid vaatepunkte;
- 2) kontrollitavus – kõiki väiteid peab saama kontrollida (allikatele peab olema viidatud);
- 3) vahendamine – vikitekstid ei ole originaalsed uurimistööd, need peavad toetuma juba avaldatud usaldusväärsele materjalile. (McDowell, Vetter 2022: 26–32)

Vikipeedia koostööpõhine olemus pakub võimalust nii kvaliteetse info saamiseks kui ka allikakriitilisuse arendamiseks. Crovitz ja Smoot (2009) toovad esile, et traditsioonilised entsüklopeediad viitavad autoriteedile ja kindlale teadmiste tajule: suhtlus on ühesuunaline, kus eksperdist kirjutaja pakub lugejale infot. Sellised tekstid ei tõstata küsimusi, alternatiivseid vaatenurki, tekita kriitikat ega arutelu. Seevastu Vikipeedia loob

kahepoolse suhte. Lugejatelt, kes võivad samuti olla kirjutajad, eeldatakse kriitilist mõtlemist – allikate ja konteksti hindamist, et mõõta info väärtust. Kirjutajatelt nõutakse jällegi, et nad põhjendaksid ja toetaksid oma väiteid viidetega ning vastaksid lugejate küsimustele ja kriitikale. (Crovitz, Smoot 2009) Paralleelselt jälgivad administraatorid pidevalt lisatava kaastöö kvaliteeti ning neil on Vikipeedias rohkem toimetamisõigusi kui tavalistel kasutajatel. Nad püüavad tagada juba olemasolevate artiklite kvaliteeti ning aitavad kaastöölistel vormistusküsimustega toime tulla. (Zupping, Noorma 2018: 279) Seega on Vikipeedia artiklite koostamine kogukonna kaasalöömisel põhinev protsess, kus igaüks saab artiklite loomises ja täiendamises osaleda (Hecht, Gergle 2010), kuid see toimub kontrollitud keskkonnas.

Koostöisel keskkonnal on ka oma puudused. Vikipeedia artiklite kattuvus varieerub eri valdkondades, kuna kaastöötajaid pole küllaldaselt. Seega leidub eestikeelses Vikipeedias küll häid ja põhjalikke artikleid, kuid suurem osa neist vajab täiendamist ja parandamist. (Zupping, Noorma 2018: 281) Lisaks sõltub artiklite kvaliteet autorite ekspertsusest ja motivatsioonist: nende teadmised ja pühendumus mõjutavad artiklite täpsust, usaldusväärsust ja üldist sisukvaliteeti (Mesgari jt 2015). Niisiis on artiklite kvaliteet erinev ja ühtlase taseme saavutamine on keeruline (Emigh, Herring 2005).

Kuigi Vikipeedia kasutajad peavad seda vähem usaldusväärseks kui traditsioonilisi teabeallikaid, näiteks õpikuid ja teadusartikleid, kasutavad nad Vikipeediat siiski sageli ja peavad seda uurimistöös kasulikuks lähtekohaks (Chesney 2006). Umbusaldus Vikipeedia vastu on tingitud arvamusest, et kogukonna loodud entsüklopeedia ei suuda vastata kõrgetele kvaliteedinõuetele (Denning jt 2005; Wallace, Van Fleet 2005). Siiski tasub märkida, et Vikipeedia koostöise toimetamissüsteemi konkreetsete üksikasjade kohta on sageli vähe teadmisi ja mõnikord on neid isegi valesti mõistetud (Aibar jt 2015). Toimetajate profiili kohta on leitud, et enamik neist on hästi haritud ning 61% omavad vähemalt bakalaureusekraadi (Wikimedia Foundation 2011).

Traditsioonilise entsüklopeediaga võrreldes on Vikipeedial digiajastul mitmeid eeliseid. Esiteks, Vikipeediat on infootsijal mugav kasutada, kuna see on veebipõhine ja kättesaadav igal ajal ning igast kohast. Teiseks on Vikipeediat (keele)tehnoloogias lihtne kasutada, kuna see pakub mitmesuguseid võimalusi tekstianalüüsiks, masintõlkeks ja

keeletoimetamiseks, mis aitavad parandada artiklite kvaliteeti ja kasutuskogemust. (Zupping, Noorma 2018: 278) Samuti on Vikipeediat lihtne täiendada ja parandada, mis võimaldab kiiremat teabevärskendust ja ajakohasust (Xiao, Askin 2012). Ka eri entsüklopeediate artiklite täpsust võrreldes on leitud, et Vikipeedia artiklid ei ole kvaliteedilt kehvemad kui traditsiooniliste entsüklopeediate omad (Giles 2005).

1.2.Vikipeedia kui žanr

Žanrid on lihtsasti öeldes suulise või kirjaliku teksti tüübid, mis erinevad üksteisest oma eesmärgi, sisu, vormi ja konteksti poolest (Hyon 2017: 3). Žanri vorm hõlmab endas eelkõige struktuuri, lisaks sellele diskursust, koosseisulisi omadusi ning suhtluskanalit. Sisu viitab žanri käsitletavatele teemadele. Eesmärk näitab teksti rolli antud kogukonnas ja kommunikatsiooni põhjust. (Tereszkiewicz 2013: 16) Žanritele on omane ka sarnane keelekasutus (Hyon 2017: 3), mis peegeldab žanri sotsiaalset kasutust (Hyland, Paltridge 2011).

Üks žanri olulisemaid tunnuseid on struktuur, mis on omane ka veebientsüklopeediatele. Trükistega võrreldes on veebientsüklopeedia struktuur muutuv ning pakub varieeruvamaid ja keerukamaid vorminguid. Vikipeedia artiklite struktuur on paindlikum ja ebastabiilsem. Erinevalt traditsioonilistest entsüklopeediatest ei jõua Vikipeedia artiklid tingimata lõppstaadiumisse, kuna sisu muutub pidevalt, lisaks teevad kaastöölised järjestikku täiendusi peaaegu kohe. Vikipeedia artiklid on mitmekesised nii oma pikkuse kui sisu poolest. Need võivad olla väga ulatuslikud, mistõttu ületavad need baasentsüklopeedilise teadmise piire ning sarnanevad pigem teadusartiklitega. (Tereszkiewicz 2013: 82–86)

Artiklite struktuur võib olla väga erinev, sest see sõltub nii autorist, teemast kui ka valmidusastmest (Welser jt 2011). Artikkel algab enamasti märksõna ja selle definitsiooniga (Tereszkiewicz 2013: 83). Põhjalikuma artikli esimene jaotis tutvustab tavaliselt artiklit üldisemal ja laiemal publikule ligipääsetaval viisil ning infokast esitab kokkuvõtteid põhilistest faktidest (Lamprecht jt 2017). Vikipeedia nõuetele vastavate artiklite lõpus on ka viidete nimekiri.

Vikipeedia artiklite keelekasutus on sama formaalne kui traditsioonilistel trükientsüklopeediatel. (Emigh, Herring 2005) Entsüklopeedilise teksti üks märgatavamaid tunnuseid on selle kokkuvõtlikkus, mis avaldub selles, et ühte artiklisse on paigutatud suurel hulgal informatsiooni. Väljenduslikku kokkuvõtlikkust võib saavutada süntaktiliste struktuuride abil, mis suurendavad sisu tihedust ja aitavad lauseid kompaktsemaks muuta. Nende struktuuride hulka kuuluvad muuhulgas nimisõnaliste vormide ja passiivi kasutamine ning sisusõnade kõrge esinemissagedus. (Tereszkiewicz 2013: 133–137)

Üks täiendav omadus Vikipeedia puhul, vastupidiselt traditsioonilistele entsüklopeediatele, on žanri hübriidsus (Tereszkiewicz 2013: 81). Hübriidžanrid võivad olla olemasolevate žanrite elementide sulam, mis tulenevad erinevatest retoorilistest olukordadest (Jamieson, Stromer-Galley 2006). Vikipeedia sisaldab peale entsüklopeedilise sisu ka järgmisi žanre: uudised, huvitavad faktid, kalender, arutelu, sõnaraamat ja statistiline ressurss. Pikemad Vikipeedia artiklid kalduvad olema jaotatud lühemateks sissekanneteks, mis on kõik omavahel seotud hüperlinkidega. See on tehtud ka lugemise mugavuse huvides, kuna lihtsam on töödelda ja jälgida sissekannet, mis on kõige rohkem ühe või kahe lehekülje pikkune. (Tereszkiewicz 2013: 81, 86–87)

2. Vikipeedia kasutus õppetöös

Vikipeedia pakub õpikeskkonda, mille abil saab arendada funktsionaalset lugemis- ja kirjaoskust (Zupping, Noorma 2018: 280). See võimaldab saada autentset ja koostööd soodustavat kirjutamiskogemust ning võib olla tõhus vahend kaasõpilaste tagasisideoskuse edendamiseks. Õpilased, kes kasutavad Vikipeediat kirjutamisülesannete koostamisel, parandavad oma kirjutamisoskusi, eriti sidususe valdkonnas. (Mak, Coniam 2008)

Õpilasuurimuste üldine nõue on koguda materjali mitmest allikast ning sulatada saadud teadmised ja ideed kokku oma loodud tekstis. Vikipeedia võib olla selles protsessis abiks, suunates õpilasi erinevate allikateni. Siiski ei ole Vikipeediat sobilik kasutada uurimistöö või referaadi allikana, mida omakorda refereerida või millele viidata kui ainukesele allikale. Tegelikult on ideaalne Vikipeedia artikkel ise referaat, kuna see on koostatud mitme allika põhjal. (Zupping, Noorma 2018) Kui pidada Vikipeediat teatud olukordades aktsepteeritavaks allikaks, tuleb osana infokirjaoskusest õpetada õpilastele vastutustundlikku kasutamist (Hilles 2014). Otsustamine, kas Vikipeedia on antud olukorras sobilik allikas, soodustab kriitilist mõtlemist, kriitilise lugemise ja infokirjaoskuse oskust, mis on kasuks õpilastele ka väljaspool. Vikipeedia käsitlemine õppetöös võimaldab õpilastel õppida, kuidas valida parim allikas mingi olukorra jaoks. Lisaks õpivad õpilased hindama artikli usaldusväärsust. Selle kasutamise keelamine ei õpeta neile aga midagi. (Maehre 2009)

Lambi ja Johnsoni (2013) sõnul saavad õpetajad kasutada õpilaste infokirjaoskuse edendamiseks Vikipeedia 12 erinevat võimalust, mis on paindlikud ja mida saab kergesti õppetöös rakendada:

- 1) kasutada Vikipeediat, et õpilased mõistaksid Vikipeedia kui veebientsüklopeedia ülesehitust ja funktsiooni;
- 2) hinnata artiklit, et õpilased saaksid otsustada, kas see on sobilik ja usaldusväärne;
- 3) viidata teistele Vikipeedia artiklitele, et õpilased otsiksid artikleid, millel on puudu siselingid;
- 4) lisada viiteid, et õpilased saaksid artiklit parendada, lisades allikaid;

- 5) täiendada artiklit, et õpilased saaksid laiendada Vikipeedia sissekannet;
- 6) luua artikkel, et õpilased pakuksid uusi artikleid Vikipeediale;
- 7) luua videomaterjali, et õpilased filmiksid artikli sisu;
- 8) liituda WikiProjectsi programmiga, et õpilased saaksid töötada koos teiste sisu redigeerivate inimestega üle maailma;
- 9) otsida abi, mis seisneb selles, et õpilased on paari pandud kogenud Vikipeedia kaasautoritega;
- 10) kasutada Wikimedia teisi keskkondi, kus õpilased saaksid teavet Wikimedia Commonsi, Wikiversity ja Wikibooks kohta;
- 11) luua oma artikkel;
- 12) ühenduda kogukonnaga, et õpilased jälgiksid Wikimedia blogi, mille kaudu saab püsida kursis Wikimedia sündmustega.

Inimesed kasutavad Vikipeediat regulaarselt. Seetõttu jagatakse arvamust, et Vikipeedia kui keskkonna hukkamõistu asemel tuleks aru, kas Vikipeedias on piisavalt head põhifaktid ja teave. (Miller, Murray 2010) Inimesed on pidevalt sunnitud otsustama, kas teave on usaldusväärne või mitte ning Vikipeedia pole selles osas erinev. Vikipeedia kaasamisega klassiruumi nii aktsepteeritava allika kui õpetamisvahendina saavad õpetajad arendada õpilasi teadlikeks infotarbijateks. (Hilles 2014)

Viimaste aastate kiire tehnoloogiline areng ja digitaalne ühiskond on toonud kaasa vajaduse arendada uusi oskusi, mis võimaldaksid meil navigeerida internetis tõhusalt (Iordache jt 2017). 21. sajandi digitaalsed oskused hõlmavad tehnilisi, infoga seotud, kommunikatsiooni, koostöö, loovuse, kriitilise mõtlemise ja probleemide lahendamise oskusi (Van Laar jt 2020). Nende arendamine on muutunud oluliseks teemaks ka hariduses (Iordache jt 2017). Seejuures saab abivahendina kasutada Vikipeediat, mille käsitlemine õppetöös on kujunenud igati kasulikuks (Mak, Coniam 2008).

Üks olulisemaid digitaalsetest oskustest on infootsinguoskus. Internet võib olla suurepärase ressursi ja seda kasutatakse usaldusväärse informatsiooni leidmiseks järjest enam. Peamine puudus interneti kasutamisel on aga see, kuidas leida hea kvaliteediga informatsiooni suure koguse kättesaadava informatsiooni hulgast. (Bond 2004) Infokirjaoskuse ja otsinguoskuste edu seisneb informatsiooni kasutamises, näiteks

essee ja referaatide kirjutamisel ning ülesannete või uurimistööde tegemisel (Fourie, Bothma 2006). Selle oskuse arendamiseks saab õppetöös hea vahendina kasutada Vikipeediat. Sobilikud viisid oleks siinkohal näiteks artiklite kirjutamine või täiendamine, kuna infootsing on üks nende ülesannete etappidest (Reinsalu jt 2019).

Infootsingul on omakorda vajalik kriitilise mõtlemise oskus, et hinnata allikate usaldusväärsust ja sisukust. Õpilase kriitilise mõtlemise võimekust saab parandada hea õppeprotsessi abil. Selleks tuleks õppeprotsess korraldada selliselt, et õpilased oleksid klassiruumis aktiivselt kaasatud. Näiteks on oluline pakkuda ülesandeid, mis ergutavad õpilaste kriitilist mõtlemist, ning kasutada erinevaid õpetamismeetodeid ja -mudeleid. (Setyowati jt 2018) Seejuures saaks proovida ka Vikipeedia artiklite hindamise ülesannet, mille juures tuleb õpilastel hinnata kasutatud allikaid ja võrrelda neid teiste allikatega (Reinsalu jt 2019).

Selleks, et kriitiliselt allikaid hinnata, on tarvis head süvenemis- ja lugemisoskust. Digitaalse teksti, mis on ülesehituselt mittelineaarne, lugemine ja mõistmine võib olla õpilastele väljakutseks, kuna see nõuab võrreldes lineaarsete tekstide lugemisega suuremat suunatust tekstilõikude valikul. (Hahnel jt 2016) Lineaarne pabertekst on mitteinteraktiivne ja staatiline, mis muudab selle lugemise kergemaks. Küll aga on tarvis digitaliseerivas maailmas toime tulla just mittelineaarsete tekstidega. (Sutherland-Smith 2002: 55-56) Vikipeedia artikli kirjutamine arendab funktsionaalset lugemisoskust, sest infootsingul on tarvis kriitiliselt allikaid lugeda (Reinsalu jt 2019).

Oluline on ka osata loetud allikaid refereerida ja neile viidata. Õpetajad seisavad silmitsi probleemiga, et õpilaste kirjutamisoskus on nõrk, arutelud ebahütlased ja algallikate poole pöörduakse vähe (Freire, Li 2016). Samuti on õpilastel puudulikud teadmised või oskused õige viitamise kohta (Yu jt 2006). Võrreldes traditsiooniliste esseeülesannetega võimaldab õpilaste artiklite koostamine Vikipeedias neid probleeme lahendada. (Freire, Li 2016) See suunab neid allikaid sünteesima, nõuetekohaselt refereerima ja viitama. Ka õpilaste enda sõnul arendab see nende akadeemilist kirjaoskust. (Reinsalu jt 2019)

Koostöö- ja suhtlemisoskus on olulised tegurid õpilaste õppimise toetamisel, kuna need pakuvad õpilastele võimalusi ideede väljendamiseks, mõtete jagamiseks ja selgitamiseks ning üksteise abistamiseks (Kafai 2002). Varasemalt on nii õpetajad kui ka õppijad ise tajunud koostööskuste ja -vaimu puudumist õppijate seas, mis on ilmselt tingitud varasemate positiivsete kogemuste vähesusest (Woo jt 2011: 223). Koostööskust aitab arendada tagasiside andmine ning selle saamine oma artiklile nii kaasõppijatelt kui ka Vikipeedia kogukonnalt (Reinsalu jt 2019).

Digikirjaoskus on oluline eluoskus, mis tähendab võimet mõista ja kasutada teavet erinevatest digitaalsetest allikatest. Seega on see traditsioonilise kirjaoskuse üldine vorm – võime lugeda, kirjutada ja muul viisil tegeleda teabega, kasutades vastava ajastu tehnoloogiaid ja formaate. (Gilster 1997: 2) Kuna digikirjaoskus on hädavajalik, on tarvis õpetada seda ka koolis. Erinevad Vikipeedia ülesanded, eriti uue artikli kirjutamine ja täiendamine, arendavad mitmekülgset õpilaste digikirjaoskust. (Reinsalu jt 2019)

3. Uurimismeetod

Andmekogumismeetodina kasutasin fookusrühma intervjuud. Poolstruktureeritud intervjuu kui andmekogumisviis võimaldab intervjuueerimisel lähtuda fookusrühma dünaamikast ja tagab intervjuu ajal teatava paindlikkuse. Intervjuu alateemad olid “Vikipeedia üldine kasutamine”, “Vikipeedia kasutamine õppetöös õpilase algatusel” ja “Vikipeedia kasutamine õppetöös õpetaja algatusel”. Viimase alateema juures oli loetelu Vikipeedia ülesannetest, mida õpetajad saaksid kasutada õppetöös. Intervjuukavas oli kuus põhiküsimust ja mitmed lisaküsimused alateemade kaupa (vt lisa). Intervjuu läbiviimisel ei järgitud täpselt intervjuukava, sh lisaküsimusi esitati praeguses sõnastuses vaid vajaduse korral.

Fookusrühma intervjuud viisin² läbi 3 üldhariduskooli õpetajatega. Intervjuudes osales kokku 13 üldhariduskoolide õpetajat Eesti eri piirkondadest. Intervjuueeritavad said valitud sihipärase ja mugavusvalimi alusel, sest koostööalteid koole leidis vaid tutvuste kaudu ja nii oli võimalik tagada õpetajate varasem kokkupuude Vikipeediaga. Kuna Vikipeedia artikli käsitlemine õppetöös ei ole eesti keele aine spetsiifiline, olid peale eesti keele ja kirjanduse õpetajate fookusrühma oodatud mistahes muude ainete õpetajad, kes olid vabatahtlikult nõus oma kogemusi intervjuueerijaga jagama. Valim koosnes eesti keele ja kirjanduse, eesti keel võõrkeelena, uurimistöö aluste, ettevõtluse, ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse, keemia-, geograafia-, inglise keele, informaatika- ja klassiõpetajatest. Õpetajate tööstaaz varieerus mõnest kuust kuni 43 aastani ja kõigi emakeel oli eesti keel. Intervjuueeritavate hulka kuulus nii nais- kui ka meessoost põhikooli- ja gümnaasiumiõpetajaid. Enamik õpetajaid juhendab ka loovtöid või uurimistöid, mistõttu võis eeldada, et juhendajatena on neil tulnud Vikipeediaga seotud temaatikat käsitleda.

Intervjuude teksti transkribeerisin Tallinna Tehnikaülikooli kõnetehnoloogia labori avaliku kõnetuvastustarkvara abil (Olev, Alumäe 2022). Seejärel käisin transkriptsioonid

² Minu bakalaureusetöö on osa suuremast projektist „Vikipeedia kasutamine õppetöös: õpilaste ja õpetajate vaade“. Seetõttu ei viinud ma intervjuusid läbi üksi, vaid koos kaasintervjuueerijaga. Minu roll projektis oli osaleda intervjuukava koostamisel, käia kaasas intervjuudel ja neid transkribeerida. Intervjuudes olin nii vaatleja, kaasintervjuueerija kui ka põhiintervjuueerija rollis. Eetikakomitee loaga ja uuringus osalenud koolide suhtlusega tegelesid teised uurimisrühma liikmed.

käsitsi üle, võrreldes masintranskribeeritud teksti intervjuude salvestistega. Tulemuseks olid sõnasõnalised transkriptsioonid, millest on välja jäetud üneemid jm suulisele kõnele iseloomulikud tunnused, mis ei ole uurimisfookust arvestades olulised. Intervjuude keskmine kestus oli umbes 49 minutit ja transkribeeritud intervjuude keskmine kogumaht oli 18 lehekülge.

Fookusrühmaintervjuu olemusest tulenevalt ei olnud võimalik säilitada osalejate anonüümsust, kuid anonüümsus tagati uurimistöö järgmistes etappides. See tähendab, et juba transkribeerimise käigus asendasin intervjuueeritavate nimed koodidega Õ1 (= õpetaja 1) jne. Samamoodi on tagatud nende inimeste anonüümsus, keda osalejad intervjuu käigus nimeliselt või muude identifitseerimist võimaldavate tunnuste kaudu iseloomustasid.

Intervjuudega kogutud andmeid analüüsisin kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil, keskendudes uurimisküsimuste ja alateemade seisukohast olulistele tähendustele. Kvalitatiivne uurimismeetod võimaldab keskenduda inimgruppide erinevatele vaadetele ja neid põhjalikumalt selgitada, mille kaudu saab ka uuritavate seisukohtade põhjustest paremini aru (Hancock jt 2001). Seega kasutasin juhtumiülest analüüsi, et juhtumite võrdlemise kaudu leida temaatilised ühis- ja eriosad.

Intervjuusid analüüsisin QCAMapi tarkvara abil, mis võimaldas vastuseid kodeerida. Kodeerisin intervjuusid uurimisküsimuste kaupa, moodustades kategooriad. Esimese uurimisküsimuse kategooriad olid: tõlkevahend, allikate leidmine, artiklite muutmine, infootsing, keeleversioon, kasutussagedus, info hulk, kiirus, struktuur, ülevaatlikkus, veebiotsingus esimene, ebatäpsus, info kontrollimine, keeleversioonide erinevus, suhtumise muutus ajas ja usaldusväärsus. Teise uurimisküsimuse kategooriad jagasin kuueks: allikakriitilisus, infootsing, loovtöö, referaat, uurimistöö ja suuline ettekanne. Kolmanda uurimisküsimuse jagasin kodeerides suure kategooriate hulga tõttu kaheks: kuidas õpetajad Vikipeediat õppetöös kasutavad ja kuidas nad sooviksid Vikipeediat õppetöös kasutada? Esimese alaküsimuse jaotasin järgmisteks kategooriateks: allikate võrdlemine, artikli kirjutamine, artikli toimetamine, artikli ühisvaatamine, ettevalmistus tunniks, keskkonna tundmaõppimine, suunised Vikipeedia kasutamiseks, tunniülesannete tegemine ja Vikipeedia üle arutlemine. Teise alaküsimuse kategooriad olid: allikate

hindamine, artikli retsenseerimine, artiklite liigitamine ja võrdlemine, keskkonna tundmaõppimine, olmeasoleva artikli täiendamine, tõlkimine, uue artikli kirjutamine, takistavad tegurid.

4. Andmeanalüüs

Andmeanalüüsis kirjeldan õpetajate isiklikku kasutuskogemust Vikipeediaga, selle integreerimist õppetöösse ning õpetajate nägemust sellest, kuidas õpilased keskkonda omaalgatuslikult kasutavad. Õpetajate tsitaadid intervjuudest on nummerdatud ja märgistatud kooli koodiga K1 (= kool 1) jne, mis näitab, millisest intervjuust see tsitaat pärit on. Lühemad väljajätud tsitaatidest olen tähistanud punktidega, pikemad aga märgiga „/---/“. Uurimismeetodi peatükis lahti kirjutatud koodid on märgitud paksus kirjas.

4.1. Õpetajate kogemus Vikipeediat isiklikul otstarbel kasutades

Vikipeedia kasutust isiklikuks otstarbeks uurisin kolmest aspektist: kasutamise eesmärk ja sagedus ning keeleversioon. Lisaks kasutamiseviisidele uurisin ka kasutusmugavuse ja kvaliteedi kohta ehk mis on Vikipeedia eelised ja puudused infotsingul. Käsitleti ka seda, kuidas on nende suhtumine Vikipeediasse viimaste aastate jooksul muutunud.

Enim kirjeldasid õpetajad Vikipeedia kasutamist **infootsingu** eesmärgil. Toodi välja, et seda on hea kasutada filmide, kirjanduse, muusika ja ajaloosündmuste kohta taustainfo otsimiseks (1). Vikipeediat kasutatakse infoallikana seetõttu, et see on tihtipeale **veebiotsingus esimene tulemus**. Lisaks on Vikipeedias info mugavalt edastatud hästi hoomatavates tabelites. Näitena toodi tabelid erinevate tõsieluseriaalide võitjate kohta, tänu millele üks õpetajategrupp isegi ei jälgi seriaali, vaid vaatab ainult selle tulemusi Vikipeediast. Õpetajate sõnul on Vikipeedia kasulik koht nii **kiire** esmase info saamiseks kui ka sissejuhatusena mingisse teemasse (2). Kuna sealne info on väga **ülevaatlik**, on see hea keskkond, kus end millegagi ulatuslikult kurssi viia, kuid sügavama uurimise jaoks pöörduvad õpetajad pigem teiste allikate juurde.

- (1) Kui vaadata mingeid filme, siis on mul tavaliselt arvuti põlvede peal ja, no mingid ajaloolised filmid näiteks, ja kui tulebki mingi tegelane siis ma kohe uurin. (K1)
- (2) Esmase kiire info otsimiseks, aga alati mujalt ka juurde. Tihtipeale see ei ole niukene kindel allikas, mida kasutada ja ka mitte mitte ainult tööol, ka tööväliselt, eks ju. (K2)

Mõni õpetaja on ka ise **artikleid täiendanud**, kui talle on lugedes jäänud silma **ebatäpsuseid** (3). Õpetajad kirjeldasid Vikipeediat ka hea keskkonnana **allikate leidmiseks**, kuna seal on lihtne hüperlingi kaudu suunduda algse allika juurde (4). Üks õpetaja kasutab Vikipeediat ka **tõlkevahendina**, sest seal on tema sõnul võõrkeelseid vasteid kiirem otsida kui sõnaraamatutest (3).

- (3) Olen täiendanud, mõnikord on mingisugused vead hakkavad silma, siis olen, tavaliselt ikkagi vigu parandanud. Päris täiendanud, kuidagi juurde kirjutanud pole. (K1)
- (4) Eriti inglisekeelne Vikipeedia annab päris hästi omakorda neid lehekülgi, kust on viidatud sinna. Ja mingeid teoseid, kust on info saadud ja sinna on kirjutatud. (K1)
- (5) Siis ma kasutan seda sõnaraamatuna, sellepärast et kõige lihtsam on tegelikult, kui otsida mingisugusele sõnale täpselt seda vastet .. /---/ Ma ei pea tuhnima mingisugustes sünonüümides. (K1)

Õpetajad kasutavad Vikipeedia **keeleversioonidest** peamiselt eesti- ja ingliskeelset. Inglisekeelsete artiklite eelisenä toodi välja suurem informatsioonihulk ja täpsus. Kui eestikeelses artiklis napib informatsiooni, otsitakse seda inglise keeles (6). Mõnel teemal puudub eestikeelne artikkel hoopiski, mistõttu pööratakse samuti ingliskeelse versiooni poole. Tuli välja ka **keeleversioonide erinevus** – ingliskeelseid artikleid peetakse usaldusväärsemaks, kuna neid loeb ja täiendab suurem hulk inimesi. Eestikeelse Vikipeedia miinuseks peeti ka seda, et see on täis punaseid hüperlinke (7), mis juhatavad lugeja artikliteni, mida pole veel loodud.

- (6) Põhiliselt küll eesti keeles, aga mõne teema puhul ei ole eestikeelsed seal Vikipeediat või infot üldse, et siis on inglise keel. (K3)
- (7) Sest eestikeelne on täis neid punaseid linke, eks ole, see segab hirmsasti seda lugemist tohutult. (K1)

Veel kasutatakse ka venekeelset versiooni, mis on õpetajate sõnul samuti kvaliteetsem kui eestikeelne. Ühe õpetaja sõnul on huvitaval kombel vene- ja ingliskeelsed artiklid täpsemad ja mahukamad ka teemadel, mis on seotud eesti kultuuriga, näiteks artiklid luuletajatest ja sportlastest (8). Venekeelseid artikleid pidas ta ka tunduvalt usaldusväärsemateks kui eestikeelseid.

- (8) Et artiklid, mis võiksid olla Eesti asi, on tihti teistes keeltes hoopis mahukamad, näiteks Hugo Raudsepp. /---/ Eesti Vikipeedias seitseteist rida, venekeelses kakkümmend seitse rida ja inglise keeles on ka rohkem. (K1)

Vikipeedia **kasutussagedus** varieerus õpetajate hulgas palju. Küll aga ei öelnud keegi, et nad isiklikul otstarbel seda üldse ei kasutaks. Kasutatakse nii igapäevaselt, umbes neli korda nädalas kui ka kord paari nädala jooksul. Sagedus sõltub ka sellest, millega parasjagu tegeletakse. Näiteks reisides loevad õpetajad artikleid rohkem kui argielus, et võõras kohas paremini orienteeruda ja vaatamisväärsuste kohta infot koguda.

Info hulk on õpetajate sõnul pigem kesine. Mõne teema puhul on infot vähe, mistõttu peab suunduma seda teistest allikatest otsima (9). Informatsiooni peetakse kuivaks ja faktiliseks. Tekstile lisaks sooviksid õpetajad Vikipeedias näha rohkem pildi- ja videomaterjali, sest visuaalselt annaks see palju juurde ja nii ei peaks neid muudest allikatest otsima (10). Videomaterjal, millega nad on kokku puutunud, on olnud madala kvaliteediga. Kiideti ka erinevaid helisid mängivat audionuppu, millega saab näiteks lindude kohta käivate artiklite juures linnulaulu kuulata.

- (9) Ta on suhteliselt mugav, aga vahel ikkagi jääb infot napiks. Et see ikkagi suunab sind edasi, et mine otsi mujalt veel. (K3)
- (10) No pildi jaoks on teised asjad, aga üks mõnikord võiks rohkem olla. Ja et oleks kompaktselt asi koos. (K1)

Vikipeedia **struktuur** tekitas aga õpetajate arutluses poleemikat. Mõne jaoks oli liigendus mugav ja loogiline (11), teise sõnul on see ajale jalgu jäänud, kuna lõigud on liiga tihedad ja tänapäeval loetakse teksti pigem märksõnade järgi (12). Tehti ka ettepanek, et Vikipeedias võiks olla hüperlingile vajutades hüplikaken selle asemel, et lugeja uuele lehele suunata. Telefonis kasutamist peeti samuti ebamugavaks, kuna visuaalselt on seda keerulisem haarata.

- (11) Mulle näiteks liigendus just meeldib. Et, et sa saad nagu aru, et noh, kui me võtame selle sama näitleja asja, et siin ongi, et kui ma olen huvitatud tema eluloost, mitte sellest, kus ta seal mängis, siis ma hops hüppangi selle eluloo juurde ja loengi, et näed. (K2)
- (12) No mina ütleks, et visuaalselt ta mulle ei meeldi. Ehk siis kuidagi need lõigud on liiga tihedad, eriti meie tänapäeva sellises pilguga haaramise ajal, üks ole. Et ta ei ole selline haarata. Seal on pikalt tekst, siis on need lingid, üks ole. On tekst ja et sealt tegelikult seda infot kätte saada, sa pead ikkagi selle läbi töötama (K3)

Kõik õpetajad pidasid Vikipeediat vähemalt mingil määral **usaldusväärseks**. Artikli usaldusväärsetust hindavad nad viidete järgi – kui on adekvaatsetele allikatele viidatud, siis

usaldatakse sisu rohkem. Samuti sõltus usaldamine infootsingu eesmärgist. Kui otsitakse informatsiooni vähem olulistel teemadel enda tarbeks, siis ei hakata alternatiivseid allikaid otsima (13). Õpetajad **kontrollivad infot mujalt üle** pigem siis, kui kasutavad seda õppetöös (14). Nende sõnul on alati paremaid ja usaldusväärsemaid kohti, kust informatsiooni hankida, kuid kiireks ülevaateks mingist teemast sobib Vikipeedia hästi. Üks õpetaja kirjeldas, kuidas tema usaldus Vikipeedia vastu kasvas tänu projektile, kus õpilane pidi artikli kirjutama ja tema juhendama. Seejuures nägi ta, kui põhjalikult artikleid kirjutatakse ja kontrollitakse.

- (13) Et jah, kui oluline see info minu jaoks on. Et millal see selle bändi see album välja tuli. Siis usaldan. Ja mul ei sõltu midagi sellest, kui seal midagi valesti on. Ja tõenäoliselt sellised lihtsad faktid on tavaliselt seal täpselt. Võib olla mingeid eksimusi mingis tõlgenduses või ma ei tea. /---/ Kui, noh, midagi päriselt olulist on, siis ikka ilmselgelt mingit muud allikat. (K1)
- (14) Jaa, et see Vikipeedia minu jaoks ka ongi, et see esmane asi, eks, et otsin sealt, aga kui mul on ka midagi sellist suuremat teha, mingit tööd või lastele või mingeid fakte, et siis ma kontrollin ka alati kuskilt teisest kohast üle. (K2)

Õpetajate **suhtumine** Vikipeediasse on **ajas muutunud**. Võrreldes näiteks kümne aasta taguse ajaga on õpetajad Vikipeedia suhtes positiivsemalt meelestatud. Kui kümme aastat tagasi oli selle kasutamine nende jaoks pea välistatud, siis nüüdseks on usaldusväärsus nii palju kasvanud, et seda kasutatakse lausa igapäevaselt. Mõned aastad tagasi oli mulje, et igäüks võib sinna ükskõik mida kirjutada ning kontroll artiklite üle puudus. See on viimastel aastatel aga palju muutunud. Vikipeedias on endiselt väikseid vigu või mõnel teemal vähe informatsiooni, kuid üldiselt peetakse seda kasulikuks. Seejuures on mõnes teises õpikeskkonnas õpetajate sõnul isegi rohkem vigu kui Vikipeedias (15).

- (15) Üldiselt usaldan sellepärast, et kui võrrelda 10 aasta taguse olukorraga, et siis olid küll päris paljud artiklid sellised, kus pidi ka kahtlema ja ei lubanud õpilasel viidata näiteks Vikipeediale. Aga nüüd on niimoodi ju, et kui on selline kontrollimata või üle vaatamata, siis on ju kirjas ka, et vajab toimetamist, et siis ma jätan selle artikli kõrvale. Aga üldiselt ma juba usaldan. Ja kui võrrelda näiteks teiste keskkondadega, kui ma keemiaalast teadmist otsin, siis näiteks Taskutargas on juba rohkem vigu kui Vikipeedias. (K3)

4.2. Õpilaste omaalgatuslik Vikipeedia kasutamine õppetöös

Õpetajate nägemuse järgi kasutavad õpilased Vikipeediat omaalgatuslikult väga palju. Seda kasutatakse nii loominguks kui ka referatiivsete tekstide koostamiseks, infootsinguks ja suuliste esitluste tegemiseks. Seejuures on lihtne aru saada, kui õpilane pole kirjalikult või suuliselt esitatud teksti ise koostanud. Näiteks kui **suulise ettekande** puhul on tekst liiga keerukas, siis saab õpetaja keelekasutuse järgi aru, et tekst on kuskilt lihtsalt kopeeritud. (16) Samuti on juhtunud, et esitlusele on jäetud alles kopeerimisel kaasa tulnud hüperlingid ja viitenumbrid. Siiski on näiteks **referaatide** puhul aru saada plagiaadist ka siis, kui hüperlingid ja viitenumbrid on eemaldatud, näiteks on mõnel juhul tekstis palju keele- ja faktivigu, mis aitab kopeeritud teksti tuvastada (17).

- (16) No inglise keeles on näha, et see tekst, ilmselgelt ükski õpilane päriselt ei kasutaks sellist teksti. Ja siis see on kuskil ettekandes sees ja ta vaevub neid sõnu maha lugema, eks ole. Ja siis, või noh jälle, kui rääkida, et kas sa tead seda sõna, mis sa paned teksti sisse, mis see sõna tähendab. "Ei tea." Noh, sellest on ülilihtne aru saada, noh inglise keeles. Et kui on laps kirjutanud või kui on võetud kuskilt maha. (K1)
- (17) Aga õpilased kasutavad seda usinasti, sellepärast et siin eelmiselgi nädalal tuli mulle üks kirjand karatest, mis tegelikult oli siis Vikipeedia artikkel, eks ta tegi seal midagi. Võttis mingisugused numbrid sealt, viited võttis ära. Aga kuna Vikipeedia artiklid kubisevad vigadest, siis neid ta ei taibanud parandada. (K1)

Vikipeediast teksti kopeerimist juhtub õpetajate sõnul päris tihti. Samas on seda õpetajate hinnangul vähem kui mõned aastad tagasi, sest õpetajad kontrollivad nüüd allikaid rohkem. Isegi, kui öelda õpilastele, et nad kasutaksid muid allikaid, siis sageli võetakse info ikkagi Vikipeediast. Seejuures on nad väitnud õpetajale, et pole seda allikana kasutanud (18).

- (18) Ja siis nad väidavad sulle, et nad ei võtnud sealt. Aga kui sa selle Vikipeedia lahti võtad, guugeldad seda, tulevad kohe Vikipeedia laused välja, sest nad ei oska neid nagu oma sõnadega ümber kirjutada. (K2)

Peale referaatide ja esitluste kasutavad õpilased omaalgatuslikult Vikipeediat ka loov- ja uurimistöodes. On ette tulnud juhtumeid, kus õpilane on **loovtöös** vaid Vikipeedia artiklitele viidanud. Õpetajate arvates on see nii seetõttu, et nad soovivad kasutada allikaid, kus on palju väga üldist teksti (19). Gümnaasiumi **uurimistöodes** on kasutatud Vikipeediat allikana, aga tunduvalt vähem kui põhikooli loovtöodes, seda ka juhul, kui

õpetaja on suunanud õpilast mõnest raamatust infot otsima, kuid mugavusest kasutatakse ikkagi Vikipeediat.

- (19) Igatahes jah, eks nad ikka, ongi nad tahavad seda, et kui loovtöös on mingi asi vaja ära lahendada, siis nad leiavad selle allika, kus on kõige rohkem kirjas kõige üldisemalt, või noh täpselt see kirjas, mida nad tahavad. (K1)

Muiks **infootsinguks** kasutavad õpilased samuti Vikipeediat päris palju. Õpetajate arvates on peamine põhjus see, et Vikipeedia tuleb veebiotsingus esimesena ette ja sealne info on väga ülevaatlik. Infootsinguoskus sõltub palju ka õpilase taustast. Näiteks kui on akadeemilise taustaga vanemad, siis on ka õpilase enda **allikakriitilisus** parem ja ta oskab rohkem erinevatest kohtadest infot hankida. Kasutades Vikipeediat sissejuhatusena mingisse teemasse võib tekkida ka sellesse kinnijäämist ehk õpilane ei oska muude allikate juurde edasi liikuda ja soovib kogu informatsiooni sealt võtta (20).

- (20) Õpilased püüavad leida seda ühte kohta, kust saaks kogu informatsiooni ja kuna Vikipeedia on selline kompaktne koht, et siis mõnel juhul see võib tekkida küll jah. (K1)

4.3. Vikipeedia kasutamine õppetöös õpetajate algatusel

Mitmed õpetajad kasutavad Vikipeediat **tundide ettevalmistamiseks**. Näiteks leides õppematerjalidest mõne huvitava teksti, mille üle võiks tunnis arutleda, teevad nad Vikipeedias teema kohta taustauuringu. See võimaldab neil tunnis paremini arutlust juhtida ja õpilastele rohkem küsimusi esitada (21). Õpetajate sõnul on Vikipeediast hea vaadata üle erinevaid fakte tunni teema kohta. Lisaks kasutatakse Vikipeediat **tunniülesannete tegemiseks**. Nimelt leidub mitmeid ülesandeid õppematerjalides, kus on tööjuhendis suunatud õpilasi Vikipeediast infot otsima. Mõni õpetaja kasutab seda võimalust igas vanuses õpilastega, mõni vaid gümnaasiumis. Vahel on õpetaja suunanud ka ise õpilasi mõne inimese kohta Vikipeediast infot otsima (22). Üks õpetaja on koostanud ka ise ülesande, milles õpilased pidid internetiallikaid kasutades leidma üles vead ühest tekstist. Seejuures kasutasid paljud õpilased just Vikipeediat. (23)

- (21) Vikipeedias teen taustauuringu, et ma saaksin siis rohkem rääkida, rohkem küsimusi esitada. (K1)
- (22) Jah, otsingul jälle, et kui mõnest isikust räägime, et siis oleme, jah info hankimiseks oleme jaa. (K3)

- (23) Ja siis üks ülesanne, mis ma tegin neile, oli nii, et ma kirjutasingi ühe artikli, mis oli valeväiteid, noh, niimoodi pikitud sisse tükk-tükk-tükk, ja kontrollige ära, mis on õige, mis on vale ja no muidugi tormati kohe Vikipeediasse, aga seal olid ka faktead sees. Ja siis nad vaesekesed pidid ikkagi minema vana ja paksu raamatu juurde ja otsima sealt. Aga ma olen teinudki niimoodi, et ma olen meelega, nagu tahtlikult pannud vigu sisse. Et kas nad närivad läbi või leiavad need apsakad üles või ei leia. (K2)

Artikleid vaadatakse ka ühiselt tunnis. Mõne tekkinud küsimuse korral otsitakse sellele koos Vikipeediast vastust (24). Seejuures arutletakse vahel ka artikli üle – jälgitakse selle õigekirja ja lauseehitust (25). Põhjalikumalt **arutletakse Vikipeedia üle** näiteks gümnaasiumis uurimistöö aluste tunnis, kus vaadatakse keskkonda kriitilise pilguga, sh jälgitakse, kas artikkel on toimetatud, milliseid **allikaid** on kasutatud ja **võrreldakse** neid omavahel. Lisaks artiklite analüüsimisele **õpitakse keskkonda** põhjalikumalt **tundma**. Algklassides õpetatakse pealiskaudsemalt, kuidas Vikipeediast infot otsida ja vaadata, kas see tundub usaldusväärne. Vanemate õpilastega proovitakse ka artikli kirjutamise protsessi tundma õppida – seda, kuidas luua konto, lisada linke ja pilte (26).

- (24) Vahepeal juhtub muidugi ka niimoodi, et kui mina kirjanduse õpetajana, kui tuleb mõni kirjanik ette ja on kiiresti vaja infot, et mida ta siis kirjutas, ei mäleta, mida ta siis kõike kirjutas või mis nüüd noori kõnetab. Siis me naljatamisi ütlemegi klassis, et võtame siis sõber Vikipeedia appi. Siis ma ka mitte ei löö Vikipeedia, vaid panen selle kirjaniku nime ja tuleb see Vikipeedia artikkel. Vaatame siis niimoodi tahvli peal koos, et seal on kohe ju loomungunimekiri, et siis ta annab küll hästi kiiresti, et ta on kirjutanud selliseid asju. Ja pilt vist kõrval ka, selline kiire ülevaade lihtsalt taustaks. (K3)
- (25) Ja vaatame ka natuke seda, et milline on õigekiri, milline on lauseehitus, et seda ka natukene. (K3)
- (26) Et see nädal aega, mida me õppisime, tegime, see oli väga põnev, kuidas neid linke panna, kuidas nüüd pidanud ja aktiivseks teha, mida mitte, kuidas lühemalt kirjutada. (K3)

Uusi **artikleid** on õpetajad koos õpilastega **kirjutanud** peamiselt erinevate projektide ja konkursside raames. Näiteks on korraldatud koolis talgupäev, mille ühe osana kirjutati Vikipeedia artikleid. Neid aga Vikipeediasse üles ei laaditud, vaid pandi kooli kodulehele lapsevanematele lugemiseks. Üks õpetaja on ka oma tunnis tegelenud artiklite kirjutamisega (27), milleni jõuti ühise eesmärgiga teha oma kooli sünnipäevaks korda

selle Vikipeedia artikkel. Artiklite kirjutamise protsess oli nii õpetaja kui ka õpilaste jaoks väga põnev (28), küll aga jäi ka see ettevõtmine poolikuks COVID-19 tõttu.

- (27) Mina olen, kas see oli mõned aastad tagasi, kui me püüdsime ennast harida selles osas, et kuidas Vikipeedia artiklit kirjutada ja ma püüdsin ühe klassiga sellest läbi närida. Me tegime klassiga, kas X gümnaasiumi kohta nagu meie kooli kohta siis mingit artiklit ja me õppisime, kuidas seda artiklit kirjutada. (K3)
- (28) Ei ole tulnud selle peale. Ei see, need mõne aasta tagused see, kui need talgud olid, siis ma olin tõsiselt tegelikult vaimustuses, kuidas nagu seda tehti, see oli väga põnev protsess. Õpilastele ka meeldis, kõik see, see ülesehitus ja kuidas sa nagu hasardiga läksid kaasa sinna tegelikult. (K3)

Lisaks koolisestele artiklite kirjutamise katsetele on võetud osa suurematest konkurssidest. Peamiselt on see tulnud õpilaste enda initsiatiivist ning õpetaja on olnud vaid suunaja ja juhendaja. Üks õpetaja pakkus võimaluse välja, aitas registreeruda ning vaatas kriitilise pilguga üle õpilaste kirjutatud artikli ülesehituse, õigekirja ja allikad. Kõige keerulisem osa sellest protsessist oli keskkonnaga liitumine, samuti oli õpilastel raskusi allikakriitilisusega, mistõttu pidi õpetaja ja ise suunama õpilasi sobilike allikate juurde (29). Küll aga olid õpilased väga entusiastlikud, mistõttu ei pidanud õpetaja rohkem kuidagi protsessi sekkuma. Teise õpetaja õpilane pääses oma uurimistöoga ühele konkursile, kus oli auhinnana pandud välja reis välismaale. Auhinna võitmiseks pidi õpilane kirjutama Vikipeedia artikli, mille kirjutamist õpetaja juhendas. Peale artiklite kirjutamise on tegeletud ka nende parandamisega. Näiteks täiendasid õpilased oma loovtöö raames kooli Vikipeedia artiklit. Neid juhendanud õpetaja meelest võiks artiklit oma koolist veel laiendada ning kirjutada ka oma koduloo kohta ja lisada sinna ajakohaseid pilte.

- (29) Lihtsalt nagu suunasid ja nemad ise tegid, ise läksid linna raamatukokku, ise võtsid raamatud. Ma ütlesin, et võtke vähemalt viis allikat, neil oli rohkem. (K2)

Vikipeediale loovtööde ja uurimistöode juhendites pole viitamine keelatud, kuid õpetajad jagavad õpilastele **suuniseid** pöörduda pigem algallikate poole ja kasutada Vikipeediat sissejuhatusena teemasse (30). Õpetajad ei pea Vikipeediale viitamist üldiselt heaks tooniks, kuna akadeemilises maailmas seda ei tehta. Samas, kui leitakse näiteks loovtöö puhul hea tabel või joonis just Vikipeediast ja selle algallikas pole kättesaadav, siis on ka Vikipeedia artiklile viitamine sobilik (31). Ka tavalistes referaatides õpetajad üldiselt

Vikipeediale viitamist ei tolereeri, vaid pigem leitakse, et õpilane peaks kasutama selleks teisi allikaid. Tihtipeale kopeerivad õpilased sõna-sõnalt Vikipeediast teksti, mille õpetajad loevad plagiaadiks (32). Kui on Vikipeediale ikkagi viidatud, peab tekst olema refereeritud. Vikipeediat kasutades suunavad õpetajad õpilasi ka selle sisus kahtlema ning seda üle kontrollima (33).

- (30) Just nimelt nagu esimeses osas, kui ta ise alles tutvub selle teemaga, seda teeb, ma isegi mõnel juhul olen kokku puutunud sellega, et soovitan tal alguses muuhulgas ka Vikipeediast seda asja uurida. Aga sealt peab nagu edasi minema. (K1)
- (31) Aga mingi tabel ja siis Vikipeedias on pilt, eks ole, viitab sellele ja ta ei leia algallikat üles, no mis iganes, see on okei. (K1)
- (32) Ja kirjalikes tekstides samamoodi, et kui sa kirjutad Vikipeediast sõna-sõnalt maha, siis kahjuks see ei ole sinu töö, see on plagiaat ja läheb tagasi sealt, kust tuli. Et plagiaat on null, nulltolerants. (K2)
- (33) Et kõike ei saa uskuda ja mida räägitakse, nii et ajaloos on palju seda, et alati tuleb kahelda, et seda ma olen toonitanud ka õpilastele. Et ja siis peab oskama ka kontrollida ja kust kontrollida. (K3)

Silmapaistvam viis oli Vikipeedia kasutamine teise emakeelega õpilasega suhtlemisel sõnade tõlkimiseks. Vene emakeelega õpilasega suheldes kasutab üks õpetaja Vikipeediat, et tõlkida harvemini kasutatavaid sõnu eesti keelest vene keelde (34). Sama õpetaja kasutab Vikipeediat sarnaselt sõnaraamatuna ka isiklikus elus. Muul viisil õpetaja Vikipeediat õppetöös ei kasuta.

- (34) No mina kasutangi täpselt sama moodi, nagu ma enda jaoks kasutan. Näiteks, sinu klassis see Timmu, mõnda sõna tema eesti keeles ei tea ja mõnda sõna mina vene keeles ei tea, eks. Siis panen sisse... Näiteks “ader”, ma ei tea, kuidas see on vene keeles, siis ma panen selle sisse ja näitan talle, vaatan, kuidas siit tuleb praegu. (K1)

Intervjuu lõpus andsime õpetajatele nimekirja ülesannetest, kuidas kasutada Vikipeediat õppetöös. Neist toodi sobilikena välja allikate hindamine, artikli retsenseerimine, artiklite liigitamine ja võrdlemine, keskkonna tundmaõppimine, olemasoleva artikli täiendamine, uue artikli (ühis)kirjutamine ja tõlkimine. Enim pakkus õpetajatele huvi **uue artikli kirjutamine**. Selleks peaks leidma teema, millest pole veel kirjutatud, ning palju mainiti oma kooli või kodukoha kohta uue artikli loomist (35). Samuti kaaluti rühmades uute artiklite kirjutamist nii, et kõigile jagatakse oma väike osa artiklist, mida kirjutada (36).

- (35) Ja kuna me elame sellises unikaalses vallas, kus on hästi palju mõisaid, pärandkultuuri, siis selle saab kõik niimoodi. Nemad uurivad, nemad kirjutavad ja siis vaatame, mis sealt välja tuleb. (K2)
- (36) Jah, mõni eesti kirjanik, kirjutada tema kohta siis selline ingliskeelne artikkel, see oleks päris huvitav. Mingi rühma peale panna või isegi jaotada ära, eks ole, et keegi teeb sellest asjast, teisest asjast. (K1)

Lisaks uute artiklite kirjutamisele nägid õpetajad hea võimalusena ka **olemasolevate artiklite täiendamist**. Taas toodi välja kodukoha artiklid, kuhu saaks lisada pilte ja uut informatsiooni erinevate objektide kohta. See oleks hea ka allikakriitilisuse arendamiseks, et õpilased otsiksid vigu olemasolevates artiklites ja oskaksid neid usaldusväärsete allikate põhjal parandada (37).

- (37) Ajaloosse sobiks siis näiteks see kolmas, olemasolev artikli täiendamine. Et jällegi siis sellest allikakriitilisuse vaatest siis saaks seda siis vaadata ja siis täiendada. Ja ka ei ole, ei ole enne selle peale tulnud, et nüüd täitsa võiks jah seda hakata kasutama, et see on hea mõte. (K3)

Tõlkimine pakkus huvi just võõrkeelte õpetajatele. Seda nähti ka hea võimalusena õppeainete lõimimiseks. Näiteks, kui kirjutada mingis tunnis teemakohane tekst, saab selle hiljem inglise või vene keele tunnis ära tõlkida (38). Üks õpetaja oli tõlkimise vastu, kuna ta valiks tõlkimisülesandeks muud tekstid kui Vikipeedia artiklid, sest need on liiga faktilised ja kuivad (39). Teine õpetaja oli küll positiivselt meelestatud, kuid natuke mures, et tekstid võivad põhikooliõpilaste jaoks veidi liiga keerulised olla.

- (38) Aga siit nagu väga äge, vaata, kui te hakkate näiteks nendest mõisatest tegema, onju, et haarata vene keele ja inglise keele õpetaja ka, et nad oma tunnis tõlgivadki ümber ja on nagu sisukamat juttu nendes keeltes, noh ka näiteks onju. (K2)
- (39) See on päris tore, aga samas nii palju muid toredaid asju on ka tõlkida, et tõenäoliselt ma Vikipeediat küll ei tõlgiks. Pigem ilukirjandust, pigem mingeid toredaid artikleid, mida ma tean, et. Noh, Vikipeedia on selline kuiv, faktiline tekst, eks ole. Sama hästi võiks mingi automanuaali ette anda neile, et tõlkige seda. (K1)

Allikate hindamist peeti sobilikuks igas õppeaines, kuna allikakriitilisus on vajalik mistahes teema korral. **Keskkonna tundmaõppimist** oleks ühe õpetaja sõnul hea teha autoriõiguste põhimõtete teemat käsitledes, sest siis tuleb niikuinii Vikipeediast tunnis juttu. **Artiklite retsenseerimist** ning nende **liigitamist ja võrdlemist** soovis proovida üks eesti keele ja kirjanduse õpetaja. Ta arvas, et pea kõik nimekirjas väljatoodud

ülesanded sobiksid tema tundidesse, sest eesti keele ja kirjanduse õpetajana saab käsitleda põhimõtteliselt ükskõik milliseid teemasid (40).

- (40) Eesti keele ja kirjanduse õpetaja, see on ju ideaalne see amet, et ükskõik millest ma räägin, ma olen alati teemas, et kõike saab seostada, eriti kirjanduses. Ja ükskõik, mida ma vaatan, võib-olla tõlkimine kõige vähem, aga kuna meil on jah, mitte emakeelega õpilasi päris palju, siis läheb see punkt ka mulle alla sinna. Et ma saaksin teha kõike.

Võimalikke Vikipeedia ülesandeid vaadates toodi välja ka mitmeid **takistavaid tegureid**. Üks peamine takistav tegur uue artikli kirjutamise puhul oli see, et õpetaja peaks ise endale Vikipeedia keskkonna väga hästi selgeks tegema ja töövälisel ajal seda kasutama õppima. Isegi, kui õpetaja saab keskkonna selgeks, siis jääks see tõenäoliselt mõnele õpilastele ikka arusaamatuks (41). See muudab ülesande väga aja- ja töömahukaks, kuid õppekava on juba niigi tihe (42). Veel oli mure seoses sellega, et õpilaste kirjutatud tööd on väga erineva kvaliteediga ja mõned pole ilmselt Vikipeediasse üles laadimiseks sobilikud. Keeruline oleks öelda õpilasele, kes on tööga palju vaeva näinud, et tema artikkel pole piisavalt hea (43). Tõlkimisülesannete puhul tõi üks võõrkeele õpetaja välja probleemi, et õpilased kasutavad väga palju masintõlkeprogramme, mis muudab ülesande eesmärgi mõttetuks. Pigem eelistab ta seda, et õpilased moodustavad võõrkeeles ise lauseid (44).

- (41) Peaks proovima, kuigi see oleneb muidugi sellest, kas nad oskavad sellist asja teha üldse. Ma ei kujuta ette, kuidas seda artiklit teha, toimetada seal. Siis mina peaksin endale selgeks tegema selle ja siis nendele seda õpetama. Ja siis arvestama sellega, et paljud ei jaga ikka seda matsu ja peab uuesti rääkima. (K1)
- (42) Et sa pead ikkagi läbi mõtlema, kuhu sa ta seal oma töökavas või ainekavas sätid onju. (K2)
- (43) Noh, selle koolitunnis tegemise juures on võib-olla veel, et et need tööd, mis välja vupsavad, on väga erineva kvaliteediga. Ja, ja võib-olla tulebki sul seitsekümmend protsenti töödest, mida sa hea meelega lubadki üles panna, aga need kolmkümmend protsenti on sellised, et sa, et sa hea, kui sa ise veerigi aru saad, mis siin on nagu kokku pandud. /---/ kuidas sa siis nagu ütled talle jah, et mis sest, et ta võib-olla nägi väga palju vaeva. See võib-olla ongi HEV-laps on ju ka, onju. (K2)
- (44) Aga jällegi, nagu ma ütlen, neid programme tõlkimiseks on mitmeid, seega me peaksime nagu tõesti koolipingis koos seda tegema mitte nii, et koduseks ülesandeks, kus siis masin tõlgib neile ära. Väga mulle need tõlkimisülesanded iseenesest ei meeldi, pigem lauset ise kokku panna oma mõtetega, see on nagu keerulisem probleem, et öelda seda, mida sa mõtled. (K3)

Kokkuvõte

Vikipeedia, mis žanrilt esindab veebientsüklopeediat, pakub oma koostööpõhise olemusega võimalust nii kvaliteetse info saamiseks kui ka allikakriitilisuse arendamiseks. Kuna Vikipeedia on väga laialt levinud keskkond, tuleb koolides õpetada seda õigesti kasutama. Lisaks saab Vikipeedia-põhiste ülesannete kaudu arendada muu hulgas õpilaste lugemis-, kirjutamis- ja infootsinguoskust.

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada eestikeelse Vikipeedia kasutus hariduslikel eesmärkidel õpetajate vaatenurgast. Töös uurisin, kuidas kasutavad õpetajad Vikipeediat isiklikul otstarbel ja õppetöös, kuidas kasutavad seda nende nägemuse põhjal õpilased ning kuidas saaks Vikipeediat õppetöös kasutada. Selleks kasutasin andmekogumismeetodina fookusrühma intervjuud, mille viisin läbi kolme üldhariduskooli õpetajatega. Andmeid analüüsisin kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil.

Uurimistulemusena selgus, et õpetajad kasutavad Vikipeediat infootsinguks, allikate leidmiseks ja tõlkevahendina, mõni on ka ise artikleid muutnud. Keeleversioonidest tulid selgelt esile peamiselt eesti- ja ingliskeelne versioon. Inglisekeelset Vikipeediat peetakse usaldusväärsemaks ja kasulikumaks, sest sellel on rohkem lugejaid ja täiendajaid. Vikipeedia kasutamise sagedus varieerub: mõni kasutab seda kord paari nädala jooksul, mõni teine jällegi igapäevaselt. Vikipeedia tugevateks külgedeks peetakse ülevaatlikkust, kiiret ligipääsu ja loogilist struktuuri, nõrkadeks külgedeks aga faktivigu ja mõne teema puhul vähest infohulka. Üldiselt peavad õpetajad seda kasulikuks ja mugavaks allikaks, mis on hea kiire esmase info saamiseks.

Õpetajate hinnangul kasutavad õpilased Vikipeediat omaalgatuslikult tihti. Nad otsivad sealt infot nii suuliste ettekannete, referaatide, loovtööde kui ka uurimistööde jaoks. Seejuures ei pöördu nad algallikate poole, vaid pigem võtavad info otse Vikipeediast, sageli lausa kopeerides. Vikipeediat kasutades on oht, et õpilane ei oska sealt edasi liikuda teiste allikate juurde. Infootsinguoskus varieerub õpilaste seas ja sõltub nende taustast. Põhjuseks, miks õpilased infootsingul just Vikipeediat nii palju kasutavad, peavad õpetajad seda, et Vikipeedia tuleb veebiotsingus esimesena ette ning sealne info on väga ülevaatlik.

Õpetajad kasutavad Vikipeediat õppetöös tundide ettevalmistamiseks, tunniülesannete tegemiseks, artiklite ühisvaatamiseks ja nende üle arutlemiseks, allikate hindamiseks ja võrdlemiseks, keskkonna tundmaõppimiseks, uute artiklite kirjutamiseks ja olemasolevate täiendamiseks. Seejuures jagavad nad õpilastele suuniseid, kuidas Vikipeediat õigesti kasutada. Võimalustena, kuidas veel saaks Vikipeediat õppetöös kasutada, nägid nad olemasolevate artiklite täiendamist ja tõlkimist, artikli retsenseerimist ning nende liigitamist ja võrdlemist. Küll aga on mitmeid takistavaid tegureid, mis on peamiselt tingitud tihedast õppekavast ja sellega kaasnevast ajapuudusest. Veel toodi välja see, et õpilased on väga erineva infokirjaoskuse tasemega, mis tekitaks näiteks uue artikli kirjutamisel õpetajale mitmeid probleeme. Üldiselt olid õpetajad siiski ülesannete suhtes pigem positiivselt meelestatud.

Uurimistulemuste põhjal saab järeldada, et üldhariduskoolide õppetöös kasutatakse Vikipeediat mitmetel eesmärkidel päris palju. Samas on veel võimalusi, mida õpetajad saaksid õpilastega proovida. Kui selles töös keskenduti laiemalt erinevatele oskustele, siis edaspidi oleks võimalik uurida, kuidas Vikipeedia ülesanded arendavad konkreetselt näiteks õpilaste infokirjaoskust.

Kirjandus

Aibar jt = Aibar, Eduard, Josep Lladós Masllorens, Antoni Meseguer Artola, Julia Minguillon Alfonso, Maura Lerga Felip 2015. Wikipedia at university: what faculty think and do about it. *The Electronic Library*, 33(4), 668–683.

Bawarshi, Anis S., Mary Jo Reiff 2010. Genre: An introduction to history, theory, research, and pedagogy. Parlor Press LLC.

Bond, Carol S. 2004. Web users' information retrieval methods and skills. *Online Information Review*, 28(4), 254-259.

Chesney, Thomas 2006. An empirical examination of Wikipedia's credibility. *First Monday*, 11(11), 1-15. <https://doi.org/10.5210/fm.v11i11.1413>

Clark jt = Clark, Malcolm John, Ian Ruthven, Patrik O'Brian Holt 2009. The evolution of genre in Wikipedia. *Journal for Language Technology and Computational Linguistics*, 25(1).

Crovitz, Darren, W. Scott Smoot 2009. Wikipedia: friend, not foe. *English Journal*, 91-97.

Denning jt = Denning, Peter, Jim Horning, David Parnas, Lauren Weinstein 2005. Wikipedia risks. *Communications of the ACM*, 48(12), 152–152.

Emigh, William, Susan C. Herring 2005. Collaborative authoring on the web: a genre analysis of online encyclopedias. *System Sciences*, 2005. HICSS'05. Proceedings of the 38th Annual Hawaii International Conference on System Sciences. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2005.149>

Fourie, Ina, Theo Bothma 2006. Addressing the digital divide in teaching information retrieval: a theoretical view on taking students from ICT access to knowledge sharing. *The Electronic Library*, 24(4); <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/02640470610689179/full/html>.

Vaadatud 28.04.2023.

- Freire, Tiago, Jingping Li 2016.** Using Wikipedia to enhance student learning: a case study in economics. *Education and Information Technologies*, 21, 1169-1181.
- Giles, Jim 2005.** Internet encyclopaedias go head to head. *Nature*, 438(7070), 900-901. <https://doi.org/10.1038/438900a>
- Gilster, Paul 1997.** *Digital literacy*. New York: John Wiley
- Hahnel jt = Hahnel, Carolin, Frank Goldhammer, Johannes Naumann, Ulf Kröhne 2016.** Effects of linear reading, basic computer skills, evaluating online information, and navigation on reading digital text. *Computers in Human Behavior*, 55, 486-500.
- Hancock jt = Hancock, Beverley, Elizabeth Ockleford, Kate Windridge 2001.** *An introduction to qualitative research*. London: Trent focus group.
- Hilles, Stefanie 2014.** To use or not to use? The credibility of Wikipedia. *Public Services Quarterly*, 10(3), 245-251.
- Hyland, Ken, Brian Paltridge 2011.** *Bloomsbury companion to discourse analysis*. A&C Black.
- Hyon, Sunny 2017.** *Introducing genre and English for specific purposes*. Routledge.
- Iordache jt = Iordache, Catalina, Ilse Mariën, Dorien Baelden 2017.** Developing digital skills and competences: a QuickScan analysis of 13 digital literacy models. *Italian Journal of Sociology of Education*, 9(1), 6-30. <https://doi.org/10.14658/pupj-ijse-2017-1-2>
- Jamieson, Kathleen Hall, Jennifer Stromer-Galley 2006.** Hybrid genres. In T. O. Sloane (Ed), *Encyclopedia of rhetoric* (pp. 361–363). New York: Oxford University Press.
- Kafai, Yasmin B. 2002.** Elementary students' perceptions of social networks: development, experience, and equity in collaborative software design activities. In G. Stahl (Ed.), *Computer support for collaborative learning: foundations for a CSCL community* (pp. 556–557). *Proceedings of CSCL 2002*. Boulder, CO, & Hillsdale, NJ: LEA.

- Knight, Charles, Sam Pryke 2012.** Wikipedia and the university, a case study. *Teaching in Higher Education*, 17(6), 649–659. <https://doi.org/10.1080/13562517.2012.666734>
- Lamb, Annette, Larry Johnson 2013.** Wicked or wonderful: revisiting Wikipedia. *Teacher Librarian*, 40(4), 68–73.
- Lamprecht jt = Lamprecht, Daniel, Kristina Lerman, Denis Helic, Markus Strohmaier 2017.** How the structure of Wikipedia articles influences user navigation. *New Review of Hypermedia and Multimedia*, 23(1), 29-50.
- Laurent, Michaël R., Tim J. Vickers 2009.** Seeking health information online: does Wikipedia matter? *Journal of the American Medical Informatics Association*, 16(4), 471-479.
- Maehre, Jeff 2009.** What it means to ban Wikipedia: an exploration of the pedagogical principles at stake. *College Teaching*, 57(4), 229-236.
- Mak, Barley, David Coniam 2008.** Using wikis to enhance and develop writing skills among secondary school students in Hong Kong. *System*, 36(3), 437-455. <https://doi.org/10.1016/j.system.2008.02.004>
- McDowell, Zachary J., Matthew A. Vetter 2022.** *Wikipedia and the Representation of Reality*. Taylor & Francis.
- Mesgari jt = Mesgari, Mostafa, Chitu Okoli, Mohamad Mehdi, Finn Årup Nielsen, Arto Lanamäki 2015.** The sum of all human knowledge: a systematic review of scholarly research on the content of Wikipedia. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 66(2), 219-245. <https://doi.org/10.1002/asi.23172>
- Miller, Jason C., Hannah B. Murray 2010.** Wikipedia in court: when and how citing Wikipedia and other consensus websites is appropriate. *St. John's Law Review*, 84(2), 633–656.
- Olev, Aivo, Tanel Alumäe 2022.** Estonian speech recognition and transcription editing service. *Baltic J. Modern Computing*, Vol. 10 (2022), No. 3, pp. 409–421 <https://doi.org/10.22364/bjmc.2022.10.3.14>

Reinsalu jt = Reinsalu, Riina, Sirli Zupping, Ene Voolaid 2019. Üliõpilaste akadeemilise kirjaoskuse arendamine Vikipeedia ülesande kaudu. Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education, 7(2), 128-153. <https://doi.org/10.12697/eha.2019.7.2.06>

Setyowati jt = Setyowati, Nanik, Maya Mustika Kartika Sari, Siti Maizul Habibah 2018. Improving Critical thinking skills of students through the development of teaching materials. In 1st International Conference on Social Sciences (ICSS 2018) (pp. 240-245). Atlantis Press.

Sutherland-Smith, Wendy 2002. Web-text: perceptions of digital reading skills in the ESL classroom. Prospect, vol. 17, no. 1, April, pp. 55-70.

Zupping, Sirli, Mart Noorma 2018. Vikipeedia – mis, miks ja kellele? R. Raag, J. Valge (toim.), Sõida tasa üle silla (lk 278–283). Tallinn, Tartu: EKSA.

Tereszkiewicz, Anna 2013. Genre analysis of online encyclopedias: the case of Wikipedia. Wydawnictwo UJ.

Van Laar jt = Van Laar, Ester, Alexander J. A. M. Van Deursen, Jan A. G. M. Van Dijk, Jos de Haan 2020. Determinants of 21st-century skills and 21st-century digital skills for workers: a systematic literature review. Sage Open, 10(1).

Wikipedia: <https://et.wikipedia.org/wiki/Wikipeedia:Esileht>. Vaadatud 18.04.2023.

Wallace, Danny P., Connie Van Fleet 2005. The democratization of information? Wikipedia as a reference resource. Reference & User Services Quarterly, 45(2), 100–103.

Wikimedia Foundation 2011. Editor survey report. San Francisco: Wikimedia Foundation.

Woo jt = Woo, Matsuko, Samuel Chu, Andrew Ho, Xuanxi Li, 2011. Using a wiki to scaffold primary-school students' collaborative writing. Journal of Educational Technology & Society, 14(1), 43-54.

Xiao, Lu, & Askin, Nicole 2012. Wikipedia for academic publishing: advantages and challenges. Online Information Review, 36(3), 359-373.

Yu jt = Yu, Fei, Jan Sullivan, Leith Woodall 2006. What can students' bibliographies tell us? - Evidence based information skills teaching for engineering students. Evidence Based Library and Information Practice, 1(2), 12-22.

The Use of Wikipedia in General Education School Teaching from the Teachers' Perspective. Summary

In my bachelor's thesis, I investigated how teachers use Wikipedia for personal purposes and in their teaching, how students use it according to their perspective, and how Wikipedia can be utilized in education. The collaborative nature of Wikipedia offers opportunities for accessing quality information and developing source criticism skills. Compared to traditional encyclopedias, Wikipedia has several advantages in the digital age as it is a hybrid genre. Therefore, it is important to teach students how to use it correctly in schools. Additionally, Wikipedia serves as a good learning environment for developing reading, writing, and information retrieval skills through various tasks.

The aim of the bachelor's thesis was to explore the use of the Estonian Wikipedia for educational purposes from the teachers' perspective. To achieve this aim, the following research questions were formulated:

1. What is the personal experience of teachers with using Wikipedia?
2. How do students use Wikipedia in their learning based on teachers' observations?
3. How have teachers used or would like to use Wikipedia in their teaching?

To gather data, I conducted focus group interviews with teachers from 3 general education schools. The semi-structured interview as a data collection approach allows flexibility during the interview while considering the dynamics of the focus group. A total of 13 teachers from various regions of Estonia participated in the interviews. The data was analyzed using qualitative content analysis.

The analysis revealed that teachers mainly use Wikipedia for information retrieval, finding sources, and as a translation tool. The strengths of Wikipedia were seen in its overview, speed, and structure, while its weaknesses included factual errors and insufficient information on some topics. Overall, teachers considered it a useful and convenient source for quickly obtaining initial information. According to teachers' assessments, students frequently use Wikipedia. They search for information for oral presentations, essays, creative assignments, research papers, and more. However, they often do not consult primary sources and directly copy information from Wikipedia.

Teachers use Wikipedia in their teaching for lesson preparation, creating assignments, reviewing and discussing articles, evaluating and comparing sources, familiarizing students with the environment, writing new articles, and improving existing ones. They provide guidelines to students on how to use Wikipedia correctly. Other potential uses of Wikipedia in education mentioned by teachers include enhancing existing articles, translating articles, reviewing articles, classifying and comparing them.

Lisa. Intervjuukava

A. Sissejuhatus

Intervjuu läbiviijate tutvustus

Uuringu eesmärkide ja korralduse tutvustus

Nõusolekuvormi ja taustteabe ankeedi täitmine

B. Vikipeedia üldine kasutamine

1. Palun kirjeldage, milleks ja kui sageli kasutate Vikipeediat.

- Kas kasutate seda isiklikuks tarbeks või tööalaselt?
- Milles see kasutamine seisneb?
 - Info otsimine
 - Lugemine
 - Kirjutamine (uue artikli loomine, olemasoleva täiendamine/parandamine)
 - Tõlkimine
 - Arutelus osalemine
- Kas kasutate Vikipeedia eestikeelset või muukeelset versiooni? Millest see keelevalik oleneb?

2. Millised on teie kogemused Vikipeedia kasutamisel?

- Kui kasulik on teie meelest Vikipeedia teabeallikana (võrdluses teiste allikatega)?
- Kui usaldusväärseks peate Vikipeediat? Kuidas hindate seal oleva info täpsust?
- Kui ajakohane on Vikipeedia keskkonnana?
- Kui mugav on Vikipeedia keskkonnana?
- Missuguseid muutusi olete täheldanud aastate jooksul oma suhtumises Vikipeediasse?

C. Vikipeedia kasutamine õppetöös õpilase algatusel

1. Meenutage mõnd olukorda, kus õpilased on kasutanud Vikipeediat õppeülesande täitmisel, ilma et oleksite neid Vikipeedia juurde suunanud.

- Mis õppeülesannete jaoks nad Vikipeediat kasutavad? Milles see kasutamine seisneb?
- Miks nad seda teevad? Mis kasu nad Vikipeedia kasutamisest saavad?
- Mis probleemid sellise kasutusega kaasnevad?

2. Kuivõrd kasutavad õpilased Vikipeediat loovtöö/uurimistöö tegemisel?

- Mida õpilased leiavad Vikipeediast oma töö jaoks?
- Kuidas juhendajatena suhtute sellisesse Vikipeedia kasutusse? Kas teie suhtumine ühtib kaitsmiskomisjoni/kooli omaga?
- Kuidas on Vikipeedia kasutamine reguleeritud kooli loovtööde/uurimistööde juhendis?

D. Vikipeedia kasutamine õppetöös õpetajate algatusel

1. Kuidas olete Vikipeediat õppetöös käsitlenud (võrdluses teiste allikatega)?

2. Milliseid võimalusi näete Vikipeedia lõimimiseks õppetöösse?

- Mis ainetesse see rohkem sobiks? Miks?
- Millised ülesanded sobiksid eri ainetesse?
- Milliseid loetletud ülesannetest annaks teil õppetöös kasutada? Kas sinna loetellu annaks mõne ülesande lisada?

1. **Uue artikli kirjutamine.** Õpilased kirjutavad individuaalse Vikipeedia artikli, võimaluse korral lisavad selle juurde ka foto (võivad ise teha või kasutada olemasolevat).
2. **Uue artikli ühiskirjutamine.** Kui artikkel on mahukamal teemal, määratakse kindlaks, kes õpilastest mis osa kirjutab, ja seejärel pannakse artikkel ühiselt kokku.
3. **Olemasoleva artikli täiendamine.** Olemasolevasse artiklisse lisatakse puuduolevat teavet.
4. **Tõlkimine.** Õpilased tõlgivad mõne eestikeelse artikli võõrkeelde või võõrkeelse artikli eesti keelde.

5. **Allikate hindamine.** Õpilased võrdlevad mõne teema käsitlemist Vikipeedias ja muudes allikates (nt paberentsüklopeedia, populaarteaduslik artikkel, teadusartikkel) ja hindavad allikate usaldusväärsust.
6. **Artikli retsenseerimine.** Õpilased analüüsivad tekstikriitiliselt Vikipeedia artikli tugevaid ja nõrku külgi ning kirjutavad oma tähelepanekutele tuginedes artikli kohta retsensiooni.
7. **Artiklite liigitamine ja võrdlemine.** Õpilased liigitavad ja võrdlevad artikleid kindlate tunnuste (nt teema) alusel või võrdlevad eri keeltes samal teemal kirjutatud artikleid.
8. **Vikipeedia keskkonna tundmaõppimine.** Õpilased uurivad Vikipeedia juhendmaterjalide abil, kuidas Vikipeedia toimib (nt kuidas toimetatakse artikleid, kuidas tagatakse vastavus autoriõiguse põhimõtetele), ning kirjutavad selle kohta ülevaate.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Marilin Lõhmus,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Vikipeedia kasutus üldhariduskoolide õppetöös õpetajade vaates“, mille juhendaja on Riina Reinsalu, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Marilin Lõhmus

30.05.2023